

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙ У КРАЇНАХ АСЕАН

***Анотація.** У роботі досліджено напрямки розвитку країн АСЕАН для стимулювання технологічного зростання економіки через інноваційні процеси. Також аналізується управління захистом прав інтелектуальної власності у АСЕАН. Проведено класифікацію політичних підходів до координації відносин між макро-інституціями, мезо-організаціями та мікро-агентами (фірмами), які застосовуються країнами-членами АСЕАН, що прагнуть досягти у своєму економічному розвитку рівня Сінгапуру. Визнаючи відмінності у розвитку країн АСЕАН, рекомендовано застосування координованої політики захисту прав інтелектуальної власності, за якої більш розвинені країни допомагатимуть переходу менш розвинених країн до пришвидшеного технологічного розвитку, що сприятиме конвергенції регіону.*

***Ключові слова:** АСЕАН, інноваційна політика, творча руйнація, технологічний розвиток, управління попитом, економічне зростання, інституційне середовище*

***Annotation.** The paper examines ways used by ASEAN to encourage economic growth through technological innovation processes as well as the protection of intellectual property rights in ASEAN. The paper classified the political approaches to the coordination of relations between institutions of macro, meso and micro-organizations used by ASEAN members seeking to achieve significant economic growth. Recognizing the differences in the development of ASEAN countries, it is recommended to use the coordinated*

* кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародних економічних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка

policies to protect intellectual property, where the more developed countries will help the less developed countries to accelerate the technological development and to promote convergence in the region.

Key words: *ASEAN, innovation policy, creative destruction, technological development, demand management, economic growth, institutional environment*

Аннотація. *В роботі досліджені напрямки розвитку країн АСЕАН для стимулювання технологічного росту економіки через інноваційні процеси. Також аналізується управління захистом прав інтелектуальної власності в АСЕАН. Проведена класифікація політичних підходів до координації відносин між макро-інститутами, мезо-організаціями та мікро-агентами (фірмами), застосовуваними країнами-членами АСЕАН, які прагнуть досягти в своєму економічному розвитку рівня Сингапура. Признаючи відмінності в розвитку країн АСЕАН, рекомендовано застосування скоординованої політики захисту прав інтелектуальної власності, при якій більш розвинені країни допоможуть переходу менш розвинених країн до прискореного технологічного розвитку, що сприятиме конвергенції регіону.*

Ключевые слова: *АСЕАН, інноваційна політика, творческое разрушение, технологическое развитие, управление спросом, экономический рост, институциональная среда*

Постановка проблеми. В даний час Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН) є однією з найбільших організацій багатопрофільного співробітництва, яка динамічно розвивається і займає важливе місце не лише в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, а й в світі. За роки свого розвитку країни-учасниці набули унікального досвіду колективного вироблення спільної лінії поведінки на міжнародній арені і розв'язання внутрішньо регіональних проблем.

Актуальність дослідження інтеграційної політики країн Південно-Східної Азії визначається також практичною цінністю вивчення успішного досвіду регіональної інтеграції, який може бути використаний іншими країнами і об'єднаннями. У швидко умовах глобального ринку поряд з інноваційним розвитком національних господарств, важливою необхідністю є взаємодія національних інноваційних систем в рамках інтегрованого інноваційного простору. Наука, технології та інновації можуть бути потужними детермінантами і компонентами прискореного економічного зростання країн, що розвиваються. Тому країни АСЕАН посилено співпрацюють у галузі науки, технологій та інновацій з метою розвитку конкурентоспроможності інтеграційного об'єднання в технологічному середовищі [1].

Тому **метою** статті є комплексний аналіз напрямків розвитку країн АСЕАН для стимулювання технологічного зростання економіки через інноваційні процеси.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження, присвячені інноваційним чинникам розвитку країн, досить обширні. У наукових працях С.Лалла наведено переконливі докази на прикладі країн Центральної та Південної Африки, що країни з вищим технологічним розвитком демонструють краща економічні результати [2]. Саме інновації можуть стати основою прискореного економічного розвитку регіону [3]. Відповідно, намагання перетворити АСЕАН на відкритий процвітаючий економічний регіон, який отримуватиме вигоду від процесів глобалізації, передбачають розвиток науково-технологічного потенціалу країн-членів об'єднання.

При дослідженні суті та значення інноваційного процесу Дж. Шумпетер [4, 5] пояснював важливість у ньому ролі підприємців. В той же час, хоча підприємці отримують значну вигоду від поступових, незначних інновацій, Дж. Шумпетер [4] і А. Чендлер [6] наголошували на ролі великих компаній у створенні нового обсягу знань, яке генерується у науково-дослідних

лабораторіях. Малі фірми теж мають змогу приймати участь у цій діяльності за рахунок взаємодії з незалежними лабораторіями [7].

Е. Рейнерт довів, що країни, які знаходяться в самому низу технологічної драбини і мають дуже низький дохід на душу населення, теж мають можливість ліквідувати технологічне відставання і досягти рівня розвинутих країн [8]. Дійсно, Південна Корея і Тайвань стали прикладами таких країн, у яких у 60-х рр. ХХ ст. дохід на душу населення складав менше 100 дол. , а у 10-х рр. ХХІ ст. він перевищив 20 000 дол. Успіх Південної Кореї і Тайваню цікавий також з врахуванням дефіциту в цих країн природних ресурсів, які могли б слугувати базою для політики індустріалізації. Ряд вчених також пов'язують досягнення інноваційної політики з екологізацією економічних систем [9] , що є актуальним завданням і для країн АСЕАН і для України.

В той час як розбудова інноваційних потужностей вважається пріоритетною для стимулювання економічного розвитку найменш розвинених країн АСЕАН, при побудові стратегій важливо враховувати особливості економічної та географічної структури Камбоджі, Лаосу та М'янми. У Південній Кореї та Тайвані на початку їхнього зростання через нестачу природних ресурсів окремі галузі були вибрані як пріоритетні [10, 11]. Але наприклад, для Брунею така стратегія є неможливою через його мале населення і залежність економіки від експорту нафтопродуктів. Тим не менш, згідно з аргументами Е. Рейнерта, деякі заходи політики індустріалізації також можуть і повинні бути застосовані у економіках країн АСЕАН з низькими та середніми доходами, оскільки вони нададуть можливість швидкого зростання і структурних змін з переходом до видів діяльності з високою доданою вартістю [8].

Такі ж міркування можуть бути застосовані і у випадку Камбоджі, Лаосу та М'янми, які добре забезпечені корисними копалинами, особливо міддю, золотом та ін. Якщо в економіці цих країн не перейдуть до використання відновлюваних ресурсів, їх неминуче чекає голландська хвороба. Такий

досвід вже має Чад, Нігерія і Судан. Оскільки феномен голландської хвороби служить пересторогою від занадто сильної залежності від природних ресурсів, країнам АСЕАН з низьким і середнім доходом варто зосередитись на розвитку науково-технологічного потенціалу для стимулювання економічного зростання. Отож інституційна структура цих країн також повинна бути спрямована на підтримку як поступових інновацій, так і масштабних наукових досліджень.

Виклад основного матеріалу. Враховуючи, що Сінгапур є розвинутою країною, його позитивний досвід може слугувати прикладом для решти країн АСЕАН. Найменш розвинені країни АСЕАН, а також Індонезія, Філіппіни, Таїланд і В'єтнам стикаються з потужними обмеженнями попиту, оскільки показники безробіття і рівня бідності залишаються значними (див. рис. 1). У Малайзії вдалось значно знизити безробіття і рівень бідності, але цій країні загрожує пастка середнього доходу [12]. Якщо скористатись постулатами робіт Дж. М. Кейнса [13] і М. Калецкі [14], можна дійти висновку, що бідніші країни АСЕАН потребують політики, сфокусованої на регулюванні попиту. М.Калецкі стверджував, що після того, як фінансування розвитку забезпечує розвиток споживання, уряд має зосередитись на розбудові науково-технічного потенціалу країни. М.Калецкі зауважував, що у довгостроковому періоді створення нових робочих місць і боротьба з бідністю приносять свої плоди лише за умови зростання конкурентоспроможності економіки і розвитку виробничих сил.

Відповідно до постулатів Кейнса і Калецкі щодо боротьби з безробіттям, бідніші країни АСЕАН повинні також враховувати моделі Р.Ф.Гарода [15] і Е.Домара [16], які передбачають вищі коефіцієнти капіталоємності для країн, що розвиваються, ніж для розвинених країн. Дійсно, зважаючи на важливу роль накопичення капіталу для розвитку Південної Кореї та Тайваню, можна дійти висновку, що менш розвинені країни потребують значних капітальних вливань для досягнення повної зайнятості. У своїх

дослідженнях Д. Родрік [17] зробив наступний крок і пояснив, яким чином акумуляція капіталу стала основою швидкого зростання Південної Кореї і Тайваню.

Отож, хоча теоретичні постулати М. Калецкі залишаються актуальними, практичне їхнє застосування в сфері розвитку науково-технічного потенціалу потребує використання поняття творчої руйнації Шумпетера (етап 1) і як наслідок, творчого накопичення (етап 2), поясненого Р.Нельсоном і С. Вінтером [18] та Ф.Малерба [19]

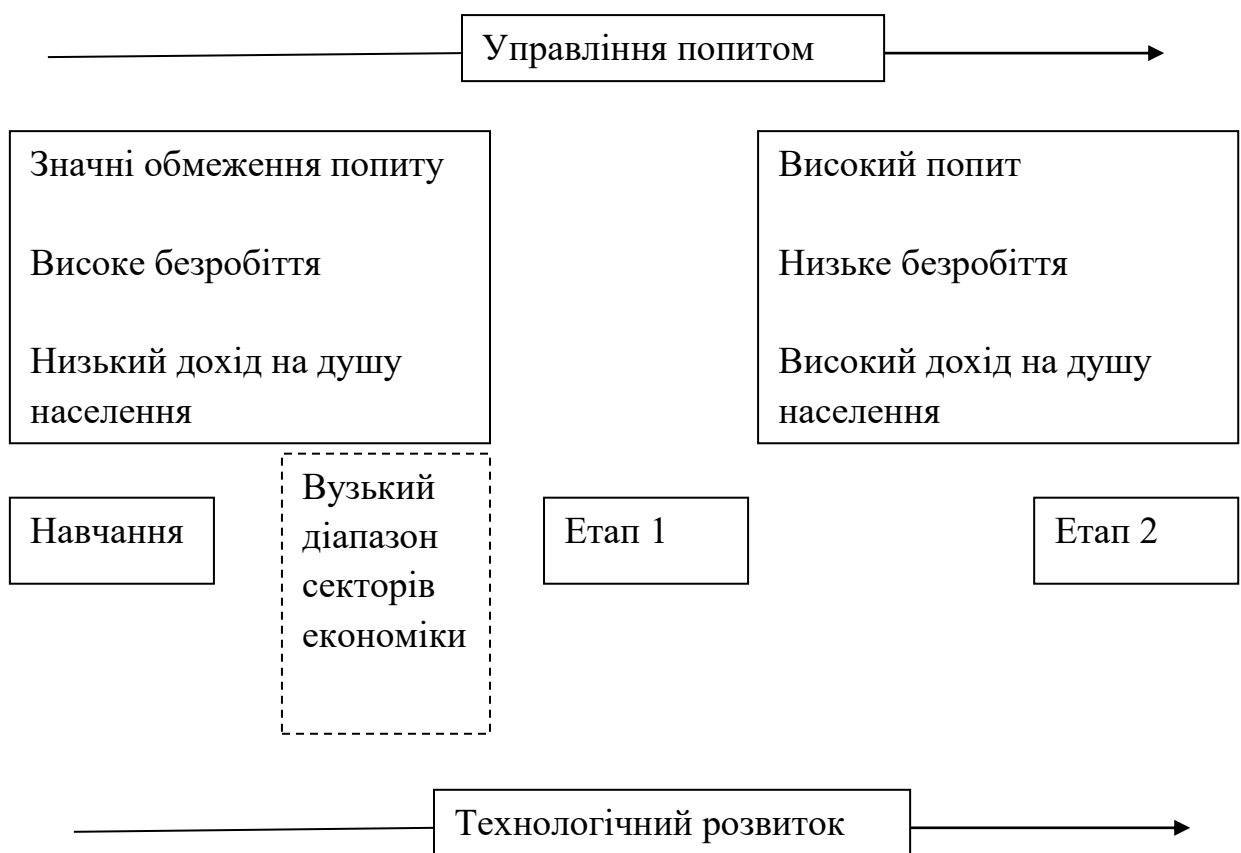

Рис. 1 – Спрощена схема економічного розвитку за рахунок технологічних інновацій

Перше поняття стосується поступових удосконалень і адаптації існуючого виробничого процесу, устаткування, обладнання, систем контролю за якістю і самого продукту, з чим можуть легко справитись

невеликі підприємства, а друге – створення нових обсягів знань, які уможливають радикальні інновації і можуть бути втілені лише у великих науково-дослідних лабораторіях. Важливість науково-дослідної діяльності для зростання ВВП на душу населення важко переоцінити (рис. 2). Початкові поступові удосконалення і інновації, що їх проводить країна, яка знаходиться на початку технологічної кривої, повинні сприяти зростанню науково-дослідної діяльності. Після того, як буде досягнуто певного пороку, науково-дослідна діяльність викличе зростання ВВП. Наприклад, існують емпіричні свідчення, що зростання науково-дослідних робіт почало впливати на зростання ВВП у Південній Кореї лише у 90-х рр. XX ст. [20]

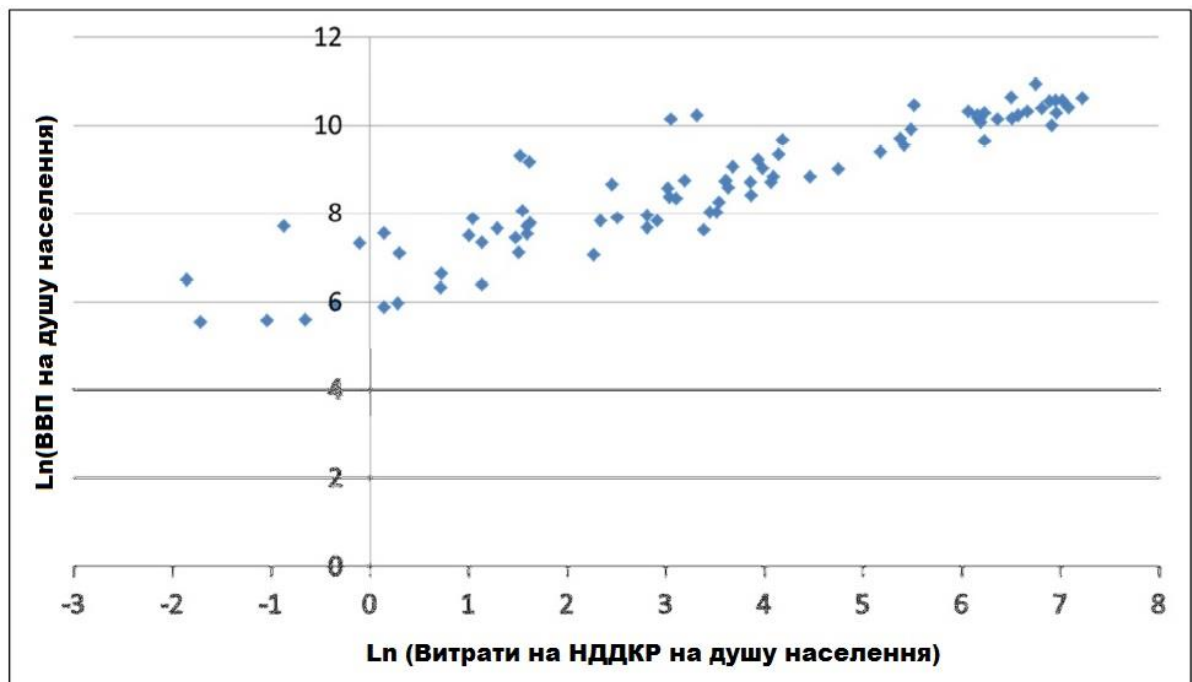

Рис. 2 – Взаємозв'язок між ВВП та витратами на НДДКР, 84 країни, 2012 р.

Розраховано на основі [21]

Рівень технологічного розвитку країн АСЕН можна оцінити на основі структури торгівлі, а також за кількістю зареєстрованих прав інтелектуальної власності. У таблиці 1 наведено торгову структуру імпорту та експорту країн АСЕАН (за винятком Брунею та Лаосу, для яких

дані за останні роки не доступні). Ці дані свідчать, що у Індонезії, Малайзії, Філіппін, Сінгапуру, Таїланду і М'янми основну частку зовнішньої торгівлі складають проміжні продукти і запчастини. Імпорт Камбоджі також в основному складається з проміжних продуктів, а експорт – з готових товарів (одяг). Запчастини для електроніки, автомобілів, частини одягу домінують також у імпорті інших країн (М'янма – частини одягу, Сінгапур - електроніка). Ця статистика не дає чіткої картини технологічного потенціалу країн АСЕАН через взаємозв'язок імпорту і експорту проміжних товарів. Експорт запчастин у галузі електроніки може виявитись аналогом експорту капітальних товарів, якщо основну його частину становлять інтегральні схеми і напівпровідники. Тому для виміру технологічного потенціалу країн краще використати показник кількості патентів.

Таблиця 1 – Структура зовнішньої торгівлі країн АСЕАН у відсотках (2015)

Країна	Імпорт			Експорт		
	Споживчі товари	Проміжні товари	Капітальні товари	Споживчі товари	Проміжні товари	Капітальні товари
Індонезія	6,0	75,0	19,0	15,4	80,3	4,3
Малайзія	8,9	73,4	17,7	10,2	78,8	11,0
Філіппіни	10,5	79,5	10,0	16,1	61,6	22,3
Сінгапур	8,8	79,4	11,9	7,9	81,2	10,9
Таїланд	8,9	70,8	20,3	23,8	57,2	19,0
М'янма	12,0	68,0	19,9	24,6	75,4	0,0
Камбоджа	12,0	75,6	12,4	87,6	7,9	4,4
В'єтнам	9,5	73,2	17,3	50,9	40,5	8,6

Обраховано за даними статистичних служб країн АСЕАН

У таблиці 2 наведено кількість зареєстрованих патентів з країн АСЕАН у США. Ми вибрали показники США через строгість їхньої патентної системи, а також для уникнення подвійного рахунку. Хоча існує багато видів прав інтелектуальної власності, саме патенти є найбільш показовими. Хоча згідно з багатьма дослідженнями у деяких галузях (наприклад, виробництво напівпровідників) патенти не вважаються основним способом

поширення технологій, але саме їх використовують як показник інноваційної активності.

З таблиці видно, що Сінгапур займає перше місце серед країн АСЕАН, на другому місці знаходиться Малайзія. За ними зі значним відривом слідують Таїланд і Філіппіни. Суттєво менша кількість патентів зареєстрована винахідниками Індонезії, ще нижчі показники у В'єтнаму та Брунею. Найменш розвинені Камбоджа, Лаос та М'янма взагалі не зареєстрували жодного патенту у період з 2010 по 2015 рр. Ці цифри наочно демонструють значні розриви технологічного потенціалу країн-членів АСЕАН

Таблиця 2 – Кількість патентів зареєстрованих країнами-членами АСЕАН у США, 2010-2015 рр.

Країна	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Сінгапур	393	399	436	603	647	810
Малайзія	158	152	158	202	161	210
Таїланд	11	22	23	46	53	36
Філіппіни	20	16	23	37	27	40
Індонезія	5	5	3	6	7	8
В'єтнам	0	0	2	2	0	2
Бруней	0	0	1	0	1	0
Камбоджа	0	0	0	0	0	0
Лаос	0	0	0	0	0	0
М'янма	0	0	0	0	0	0

Джерело: Бюро Патентів США (2016).

Отже, щоб виробити політику стимулювання інновацій у країнах-членах АСЕАН, слід, перш за все, зрозуміти, яку сходинку займає та чи інша країна у технологічному розвитку, якими фондами вона володіє і які інноваційні потужності можуть бути в ній розвинені. Вибір сектору, який буде стимулюватись, залежить від уряду країни, але стратегія інноваційного розвитку має приймати до уваги інституції макро-рівня, організації мезо-рівня та агентів мікро-рівня (фірми та фізичних осіб) (див.[22]).

Відповідне регуляторне середовище (макроінституції) слід створювати, приймаючи до уваги взаємозв'язок організацій мезо-рівня, до яких належать університети, організації стандартизації, тренінгові центри, інкубатори тощо, з окремими підприємствами для розв'язання спільних проблем. При цьому важливо виокремити по черговість кроків, специфічну для кожної країни, одні з яких спрямовані на удосконалення технологічних можливостей окремих підприємств (табл. 3), а інші – на координацію політики з огляду на часові, локальні та галузеві особливості (див. [18, 23]. У таблиці 3 наведено основні положення для розуміння технологічного розвитку на прикладі автомобільної та електронної галузей. Аналогічні положення повинні бути розроблені і для інших ключових галузей країн АСЕАН.

Згідно з системною концепцією, удосконаленою Р. Разія [25], для розвитку динамічних технологічних кластерів уряд повинен сконцентруватись одночасно на чотирьох напрямках – базова інфраструктура, високотехнологічна інфраструктура, налагодження мереж, глобальна інтеграція. Величезної ваги набуває координація політики за цими чотирма напрямками.

Після розробки відповідних заходів, слід обрати цільові кластери і зосередити увагу на технологічному розвитку і ефективності застосовуваних інструментів для сприяння технологічній синергії.

Таблиця 3 – Інноваційні траєкторії розвитку компаній АСЕАН на прикладі автомобільної та електронної галузей.

	Людські ресурси	Виробничі процеси	Продукт
Знання для простої діяльності (1)	Навчання на робочому місці	Застаріле устаткування, прості техніки управління	Складальне виробництво, виготовлення запчастин на основі

		товарно-матеріальними запасами	іноземних технологій, пошиття одягу
Незначні інновації (2)	Самостійне навчання, премії за результатами	Удосконалене устаткування, проектування	Точне машинобудування
Потужні інновації (3)	Наголос на підготовці і підвищенні кваліфікації	Новітнє устаткування, технології управління процесами, системи статистичного контролю виробничих ресурсів, TQM, TPM	Новітні системи управління якістю і можливість виробництва на замовлення іноземних брендів (OEC)
Науково-виробничі об'єднання (4)	Найм інженерів для адаптаційних робіт, окремий відділ перепідготовки	Адаптація процесів: проектування, устаткування і технологій	Адаптація продукту для локального чи регіонального попиту, розширення асортименту
Ранні НДДКР (5)	Найм інженерів для розробки продуктів; спеціалізовані програми підготовки	Розробка процесів: проектування, устаткування, матеріалів і технологій	Можливість розробки нових продуктів, оригінальні бренди
Зрілі НДДКР (6)	Найм науковців і інженерів для НДДКР	НДДКР процесів	Розробка нових високо конкурентних продуктів, патентування закордоном.

Складено за [24].

Метою урядової політики має бути координація заходів на рівні підприємств і забезпечення відповідної гнучкості політики. При цьому слід тримати в полі зору чотири аспекти технологічних інновацій:

1. Сприяння розповсюдженню інновацій
2. Заохочення технологічної кооперації для підтримки НДДКР і комерціалізації інновацій
3. Допомога кластерам і бізнес-мережам
4. Фінансове сприяння інноваціям

Хоча усі чотири аспекти є важливими, але пріоритетність залежить від особливостей кожної країни АСЕАН.

У таблиці 4 наведено політичні виміри, яких слід дотримуватись урядам в процесі інноваційного розвитку.

Площина основної інфраструктури повинна включати заходи з забезпечення фізичного доступу (дороги, залізничне, морське, повітряне сполучення, комунальні послуги, середня освіта та безпека). У міру зростання економіки і структурної трансформації з переходом до економічної діяльності з вищою доданою вартістю, наголос переноситься на високотехнологічну інфраструктуру. Великої ваги набуває людський капітал, університети, ширококутний доступ до інтернету, мережі лабораторій, фінансова підтримка діяльності науковців. Оскільки сукупність фірм та мезо-організацій не означає автоматично виникнення синергії, важливими стають мережі або кластери, які забезпечують інтенсивні інформаційні потоки між суб'єктами економічної діяльності та організаціями і допомагають стимулювати інновації, технологічні зміни та економічне зростання. І нарешті, інтеграція у глобальну економіку розширює ринки для збуту, збільшує інвестиційні та інноваційні потоки.

Таблиця 4 – Типологія інноваційної політики для країн АСЕАН

Етап	Основна інфраструктура	Високотехнологічна інфраструктура	Розбудова мереж	Глобальна інтеграція
Початкова стадія (1) Камбоджа Лаос М'янма	Політична стабільність і ефективна базова інфраструктура	Виникнення попиту на технології	Соціальні зв'язки	Зв'язки з локальними і регіональними ринками
Навчання (2) Таїланд Філіппіни Індонезія В'єтнам	Удосконалення базової інфраструктури, покращення координації роботи	Навчання шляхом імітації	Розширення соціальних інституцій і створення формальних організацій для стимулювання формування мереж і	Доступ до зарубіжних джерел знання, матеріалів, капітальних і товарів і

	чиновників		координації діяльності суб'єктів економіки	притоку ПІІ
Надолуження (3) Малайзія	Налагоджена співпраця між суб'єктами економічної діяльності	Творча руйнація через імпорту обладнання і устаткування, ліцензування і наслідування	Залучення урядових організацій до процесу координації технологічних потоків, започаткування комерційно вдалих НДДКР	Ліцензування і придбання іноземних активів. Посилення синергії через імпорту інновацій. Виникнення технологічного експорту
Удосконалий (4) Сінгапур	Покращена інфраструктурна підтримка, що відповідає потребам суб'єктів економічної діяльності	Науково-виробничі дослідження для прискорення творчої руйнації	Активна участь посередників і урядових органів у координації технологічних потоків, стимулювання комерційно успішних НДДКР	Доступ до іноземного людського капіталу, знань, мереж; конкурентоспроможність у високотехнологічних галузях
Передовий (5)	Сучасна інфраструктура, що заощаджує ресурси	Фундаментальні дослідження, науково-дослідні лабораторії, що підтримують творчу акумуляцію	Участь у двосторонньому потоці знань між виробниками і користувачами	Поєднання передових технологій і експорту високотехнологічної продукції

Якщо класифікувати країни АСЕАН за рівнем інноваційності, то найменш розвинені Камбоджа, Лаос та М'янма знаходяться на першій сходинці технологічної драбини. Індонезія, Філіппіни, Таїланд і В'єтнам перебувають на другій стадії. Малайзія перебуває на стадії надолуження, намагаючись стимулювати технологічний прогрес. Сінгапур на найвищій стадії, при якій ТНК відіграють визначальну роль у інноваційному процесі. Країни АСЕАН на 1,2,3 і 4 стадіях сильно залежні від прямих іноземних інвестицій для проведення модернізації підприємств. У найменш розвинених країнах основним завданням університетів є забезпечення певної кількості кваліфікованих випускників. Жодна з країн АСЕАН не знаходиться на рівні, коли університети сфокусовані на потужних фундаментальних дослідженнях для досягнення творчої акумуляції. Натомість, Південна Корея і Тайвань зуміли здійснити перехід до технологічного рівня, що передбачає акцент на здійсненні фундаментальних досліджень. Відповідно, досягнення вирівнювання технологічного середовища країн АСЕАН потребуватиме значних зусиль щодо стимулювання інновацій підприємств.

Стимулювання інновацій залишається завданням кожної країни АСЕАН, але співпраця в межах інтеграційного об'єднання потребуватиме однакового захисту прав інтелектуальної власності в регіоні.

Висновки

На основі постулатів Шумпетера та неокейнсіанства було проаналізовано інноваційні стратегії країн АСЕАН, з урахуванням галузевих місцевих та часових обмежень. Вперше розроблено інноваційні траєкторії підприємств і відповідну політичну концепцію координації макро-інструментів, організацій на мезо-рівні та мікро-рівні для технологічної трансформації економіки країни. При створенні умов для швидкого економічного зростання важливими залишаються заохочення розповсюдження інновацій, стимулювання співпраці у науковій сфері,

сприяння у формуванні кластерів та бізнес-мереж та приваблення фінансування для підтримки інноваційної діяльності.

Також наголос повинен бути зроблений на захисті прав інтелектуальної власності. Замість виокремлення найменш розвинених країн, варто створити в межах АСЕАН єдину платформу для захисту прав інтелектуальної власності, в межах якої більш розвинені країни об'єднання надаватимуть менш розвиненим допомогу і сприятимуть швидшому технологічному прогресу.

Досвід країн АСЕАН також може бути корисним для формування політики інноваційної трансформації економіки України [26], яка є надзвичайно актуальним завданням у сучасних умовах.

Список використаних джерел

1. Горін Н.В. Характеристика підтипів азійської моделі інноваційного розвитку економіки / Н.В.Горін, Л.А.Українець // Пошук ефективних механізмів промислового розвитку в контексті сучасної економічної теорії: Зб. Матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, Київ, 24-25 квітня 2015 р. – К.: ГО «Київський економічний науковий центр», 2015. – Ч.І. – С.16-18.
2. Lall S. Competitiveness, Technology and Skills/ Sanjaya Lall – Cheltenham: Edward Elgar, 2001 – 509 p.
3. Писаренко С.М. Інноваційна основи конкурентоспроможності регіону / С.М. Писаренко // Актуальні питання підвищення конкурентоспроможності держави, бізнесу та освіти в сучасних економічних умовах; Матеріали Перша Міжнародної науково – практичної конференції. – Том 3. – Полтава, 2013 р. – С. 27-33
4. Schumpeter J. Capitalism, Socialism and Democracy/ Joseph Schumpeter - New York: Harper, 1942 – 460 p.

5. Schumpeter J. Theory of Economic Development: An Inquiry Into Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle/ Joseph Schumpeter - Cambridge: Harvard University Press, 1961 – 258 p.

6. Chandler A. D. The Visible Hand: The Managerial Revolution in American Business/ Alfred D. Chandler. - Cambridge: Harvard University Press, 1977 – 587 p.

7. Rasiah R. Institutional Support and Technological Upgrading: Evidence from Dynamic Clusters in Latin America and Asia/ R. Rasiah, J. Vinanchiarachi // World Economic Review. - 2012. - № 2, - P.24-47.

8. Reinert E. Catching-up From Way Behind: A Third World Perspective on First World History/ E. Reinert// Dynamics of Technology, Trade and Growth/ ed. By Fagerberg J., Verpagen B., Tunzelmann N. V. - Cheltenham: Edward Elgar, 1994. – P. 168-197

9. Горін Н.В. Теоретичні аспекти екологізації інноваційного розвитку економічних систем / Н.В.Горін // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Структурні трансформації національних економік в умовах глобалізації», Миколаїв, 31 жовтня 2014 р. – Миколаїв, 2014. – С. 95-98.

10. Amsden A. Asia's Next Giant: South Korea and Late Industrialization/ Alice H. Amsden - New York: Oxford University Press, 1989. – 379 p.

11. Kim L. Imitation to Innovation: Dynamics of Korea's Technological Learning/ Linsu Kim. - Cambridge: Harvard Business School Press, 1997. – 301 p.

12. Rasiah R. Is Malaysia Facing Negative Deindustrialization?/ R. Rasiah// Pacific Affairs. - 2011, - №84(4). – P. 715-736.

13. Keynes J. M. The General Theory of Employment, Interest and Money/ John Maynard Keynes. - Cambridge: Macmillan Cambridge University Press, 1936. – 472 p.

14. Kalecki M. Essays on Developing Economies./ Michał Kalecki. - Hassocks: Harvester Press, 1976. – 247 p.

15. Harrod R. F. An Essay in Dynamic Theory/ R. F. Harrod //Economic Journal, - 1939 - №49(193), - P.14–33.

16. Domar E. Capital Expansion, Rate of Growth, and Employment/ E. Domar// Econometrica, - 1946, - №14(2), -P.137–147.

17. Rodrik D. Getting Interventions Right: How South Korea and Taiwan Grew Rich/ D. Rodrik //National Bureau of Economic Research (NBER). - Working Paper No.4164, - Cambridge: NBER., 1994

18. Nelson R. An Evolutionary Theory of Economic Change. / R. Nelson, S. Winter. - Cambridge: Harvard University Press, 1982. -454 p.

19. Malerba F. Innovation and the Dynamics and Evolution of Industries: Progress and Challenges/ F. Malerba // International Journal of Industrial Organization, - 2007. - №25(4), - P.675-699.

20. Jung M. Sectoral Systems of Innovation and Productivity Catch-up: Determinants of the Productivity Gap between Korean and Japanese Firms/ M. Jung, K. Lee// Industrial and Corporate Change, - 2010 - №19 (4), P.1037-1069.

21. World Bank. World Development Indicators. - Washington, D.C: World Bank Institute, 2012

22. Katz J. Structural Change and Technological Capabilities/ Jorge Katz// Cepal Review. - Santiago, 2006. - №89. – 331 p.

23. Nelson R. What Enables Rapid Economic Progress: What are the Needed Institutions/ R. Nelson// Research Policy – 2008. - №37(1). - P.1-11.

24. Rasiah R. Are Electronics Firms in Malaysia Catching Up in the Technology Ladder?/ R. Rasiah// Journal of Asia Pacific Economy, - 2010, - №15(3), -P.301-319.

25. Rasiah R. Institutions and Public-Private Partnerships: Learning and Innovation in Electronics Firms in Penang, Johor, and Batam-Karawang/ R. Rasiah// International Journal of Institutions and Economies – 2009. - №1(2), - P.206-233.

26. Писаренко С.М. Інноваційна структурна трансформація національної економіки України / С.М. Писаренко // Problems of Foreign Economic

Relations Development and Attraction of Foreign Investments: Regional Aspects-Collection of Scientific Works. – Донецк: ДонНУ, 2013 – Т.1. – С. 296 – 300.